

Сніжана Раба

студентка гр. ФФзм-21

Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Науковий керівник: к.е.н. доцент Світлана Савчук

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ БЮДЖЕТНИХ ІНВЕСТИЦІЙ

В сучасних умовах важливим завданням постає збереження економічної стабільності та конкурентоспроможності національної економіки, посилення впливу фінансової системи на досягнення високих темпів її соціально-економічного розвитку. При цьому основним інструментом економічного регулювання виступають бюджетні інвестиції, які використовуються для здійснення капітальних видатків на інфраструктуру, фінансової підтримки підприємств та установ, а також для реалізації інвестиційних проєктів, спрямованих на підтримку програм соціально-економічного розвитку держави.

У фінансовій науці відсутні єдині підходи до трактування сутності бюджетних інвестицій. Так, чинним законодавством не регламентовано визначення дефініції «бюджетні інвестиції». Натомість, статтею 1 Закону України «Про інвестиційну діяльність» трактується термін «інвестиції», яким визначено їх як «будь-які види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (доход) та/або досягається соціальний та екологічний ефект» [1]. Однак бюджетні кошти, що містять ці цінності, не виокремлюються з-поміж інших коштів як вид інвестицій. Проте, відповідно до Бюджетного кодексу України подано трактування «державних інвестиційних проєктів», «державних капітальних вкладень» та «інвестиційних проєктів» [2]. Дані категорії характеризують інвестиційну діяльність як діяльність держави, що здійснюється в різних галузях суспільного виробництва за рахунок державних коштів. Однак склад цих коштів, які по суті є інвестиціями, визначається по-різному. Таке законодавче обґрунтування підкреслює важливість регулювання державної інвестиційної діяльності на макrorівні. Крім того, на відміну від приватної інвестиційної діяльності, яка фінансується за рахунок бюджетних коштів і здійснюється з метою отримання прибутку, державна інвестиційна діяльність здійснюється з метою отримання соціально-економічного ефекту. З цієї точки зору, доцільність визначення джерел бюджетних інвестицій та вибору об'єктів інвестування має бути обґрунтована з урахуванням особливої природи бюджетних інвестицій як виду державної інвестиційної діяльності.

Бюджетні інвестиції визначаються як джерело інвестиційної діяльності, проте відрізняються за своєю економічною сутністю від державних кредитів і позик, які є фінансовими ресурсами, й економічне призначення яких визначається бюджетом у фіксованому розмірі та на конкретну мету, і використовуються на засадах повернення, платності та строковості. Зазначені особливості бюджетних інвестицій як потужного інструменту державного регулювання інвестиційної діяльності потребують економічного обґрунтування та правового забезпечення їх

походження та використання. Крім того, бюджетні кошти, що спрямовуються на фінансування конкретних видатків, регулюються Бюджетним кодексом України та обмежуються законом, конкретними обсягами і цілями. Державні інвестиції з бюджету на соціальні та економічні цілі часто здійснюються без конкретних цільових показників, оскільки вони є загальними державними цілями.

Враховуючи економічну природу бюджетних інвестиційних ресурсів та їх законодавчо визначене публічне призначення, багато науковців визначають бюджетні інвестиції як фіскальну та правову категорію.

Однак існують трактування бюджетних інвестицій, що охоплюють усі бюджетні кошти, так і визначення, що характеризуються специфічними ознаками цих коштів. Для прикладу, Ю. Ватаманюк-Зелінська наводить наступне широке тлумачення: «бюджетні інвестиції – це різні бюджетні програми (науково-технічні, соціальні та економічні), всі капітальні видатки з державного бюджету на матеріальні та нематеріальні активи з метою їх реалізації, а також видатки на фінансування пріоритетних проектів регіонального розвитку, спрямованих на підвищення рівня життя та задоволення потреб населення» [3, с. 551]. Таким чином, у наведеному визначенні бюджетні інвестиції охоплюють усі види бюджетних видатків.

Т. Затонацька бюджетні інвестиції «...як видатки з державного та місцевих бюджетів, що спрямовуються на фінансування цільових програм економічного, науково-технічного та соціального розвитку держави, програм розвитку окремих регіонів і галузей економіки, інвестиційних проектів, придбання акцій та права на участь в управлінні підприємствами тощо» [4, с. 86].

О. Кириленко та Б. Малиняк «...під бюджетними інвестиціями розуміють придбання і створення будівель, споруд, передавального обладнання, транспортних засобів, об'єктів, предметів довгострокового користування і нематеріальних активів, їх капітальний ремонт, реконструкцію, модернізацію та реставрацію, придбання земельних ділянок і капітальне поліпшення та надання капітальних трансфертів Ми розуміємо, що це бюджетне фінансування» [5, с. 23].

На нашу думку, бюджетні інвестиції - це всі капітальні видатки, що спрямовуються в матеріальні та нематеріальні активи, а також видатки на фінансування конкретних інвестиційних проектів, що фінансуються з державного або місцевого бюджету.

У визначенні бюджетних інвестицій також зазначається, що для повного розуміння сутності цієї категорії необхідно визначити критерії, які характеризують це поняття. Так, на думку Л. Попель, «до критеріїв належать цілі бюджетного інвестування, засоби його здійснення, джерела фінансового забезпечення, пріоритетні напрями вкладення бюджетних коштів, рівень досягнутого економічного та соціального ефекту, його стабілізуючий вплив на амплітуду циклічних коливань в економіці та певні ознаки, що дозволяють відрізнити його від інвестицій в реальний сектор економіки» [6, с. 206]; на думку Р. Бойчука, бюджетне інвестування характеризується напрямом та обсягом витрачання бюджетних коштів [7, с. 14-15]. Враховуючи наведене визначення, «...бюджетні інвестиції – це бюджетні кошти, передбачені законодавством і

призначені для реалізації державних або місцевих інвестиційних проєктів» [7, с. 14-15].

Бюджетні інвестиції мають особливості, які відрізняють їх від інших джерел інвестиційної діяльності, і ці особливості обґрунтовані тим, що бюджетні інвестиції як фінансовий інструмент інвестиційної діяльності визначаються законом про державний бюджет або рішеннями про місцеві бюджети, тобто регулюються бюджетним законодавством.

Таким чином, бюджетні інвестиції мають особливий фінансово-правовий характер і регулюються фінансово-правовими нормами. Науковці відзначають важливість використання бюджетного інвестування як потужного інструменту правового регулювання публічної інвестиційної діяльності, проте ефективність цієї діяльності залишається низькою і потребує подальшого зростання.

Список використаних джерел:

1. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 10.10.2022 р. № 1560-ХІІ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-11#Text>
2. Бюджетний кодекс України URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0011201-11#Text>
3. Vatamanyuk-Zelinska U., Sytnyk N. Effectiveness of financial and economic regulation of land relations in ukraine in the context of the decentralization reform. *Problems and erspectives in Management*. 2019. Volume 17. P. 550–562.
4. Затонацька Т. Г. Бюджетні інвестиції в реальний та людський капітал як інструмент впливу на соціально-економічний розвиток країни. *Наукові праці НДФІ*. 2008. № 1(42). С. 86–89.
5. Кириленко О. П., Малиняк Б. С. Теорія і практика бюджетних інвестицій: монографія. Тернопіль: Економічна думка, 2007. 288 с.
6. Попель Л. А. Бюджетні інвестиції як складова інвестиції реального сектору економіки. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2011. № 2. С. 205–209.
7. Бойчук Р. П. Форми, методи і інструменти державного регулювання інвестиційної діяльності. *Право та інноваційне суспільство*. 2016. № 2 (7). С. 9-17.